

ritus dicat: *Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato.* Per legis quippe mandatum, ambulare longinquum impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigidus adstringit. At ergo: *orate, ne fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.* Ac si aperte dicat: Videte, ne tunc queratis potentia vestra fugere, quando jam non licet; modo debet cogitari, dum licet; illa hora nostri exitus est semper intuentia, ita Redemptoris nostri admonitio ante mentis oculos semper est ponenda, qui ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam. Ibid.*

In eo, quod Dominus ait; non differendam fugam ab inimicis in sabbatum, alludere videtur ad illud, quod ipse decreverat, quando populo de caelo pluit Manna in alimoniam, et victum quotidianum. Præcepit enim Moysi, ut cunctum populum præmoneret, quoniam sabbatum dies esset quietis, nemo differat colligere Manna in suæ necessitatis usum usque in diem sabbati, futurum enim, ut illo die non inveniretur, sed præcedenti, colligerent: *Requies sabbati sanctificata est Domino, hodie quodcumque operandum est, facite.* Qui obedientes fuerunt, et ita fecerunt, ut Moyses dixerat, fuit illis abunde provi- sum. Erant autem et aliqui parum creduli, dicentes: Cras quoque dabitur opportunitas, licet enim sit dies quietis, licet nihilominus nobis de cibo Manna providere, et se delusos viderunt, egressi quippe ut colligerent Manna, non invenerunt: *Venitque septima dies, et egressi de populo non invenerunt, sed vacui domum redierunt.* Conceptus est hic D. Gregorius Nysseni. O mortis hora, tempusque infirmitatis! hoc enim dicitur dies quietis; constat etenim nihil tum temporis ita desiderare agrum, quam parum quiescere, ad hoc attenditur, ut dormiat, ob hoc submovent strepitum, domum, familiamque omnem compecent, ob hoc innungunt tempora, ut captare quietem infirmus possit. Noli, queso, in illam horam differre curam colligendum eorum, quæ sint animæ tuæ necessaria: fieri enim potest, ut ea non invenias, vaneque r-dire cogaris: *Querite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est.* Interim, dum sani sunt animæ pedes, intellectus, sensus, voluntas, quære Deum tuumque subsidium. Interim, dum vales judicio, memoria recentis, sensibus integris, Deum invoca: si enim differas, usque dum omnia obtundantur, tuque magis quie-

tem optabis, quam ad labores idoneus fueris, maxime periclitaberis. *Ibid.*

Digna est circumstantia, quam Spiritus sanctus memorat in morte Saulis. Prælium inquit hic Rex contra Philistheos, ad sinistram Marte, cum vidisset fusum, dissipatumque suum exercitum, irruens super gladium suum, seipsum interemit. Aderat tunc ibi adolescens, qui arbitratus Davidi jucundum fore, si persecutoris sui acerbissimi necem intelligeret (per quam scilicet regni quietam posset inire possessionem) tulit de capite Saul regium diadema, armillamque auream de brachio, tradiditque David, et ita: *Domine mi, Saul mortuus est. Unde nosti: Inde scio, quia præsens affui, et sum ego ex iis, qui illum pro suis confeci. Fortuito veni in montem Gelboe, et vidi Saulum irruisse in gladium suum, et suo volutari in sanguine, et acerbissimis afflicti doloribus. Vidit me, et ut potuit, advocavit, et interrogavit, quisnam es tu? et aio ad eum; Amalecites ego sum. Tunc ille porro ultra: cum igitur me toternas vulneribus confossum cum proxima morte configere, sta super me, et interfice me; a vita mea me simul, et penis absolvo. Stansque super eum occidit illum etc. et tulit diadema, quod erat in capite ejus, et armillam de brachio illius, et attulit ad Dominum meum huc.* Movet hic dubium Philo. Quis illic adduxit Amalecitem illum? Bellum sæviebat contra Philistheos, quid inter eos negotii illi Amalecitas, ejus jam Saul omnem perdidit memoriam? Ulterius, ad quid accurrit Amalecites in hora mortis extrema Saulis? Quis eum coram adduxit? deinde, cur ab eo querit Saul, quisnam es tu, cum qualislibet aptus esset, ut ei vitam adimeret, Chanaanæ licet aut Pherezaus, etc. Altum hic latet mysterium, ait Philo, et scire debemus quod, licet adolescens indicaret, se casu illic venisse verumtamen Deo non fuit fortuitum, qui summo consilio disponit, quod nobis videretur fortuitum. Res est, quod Deus præceperat a multis retro annis Sauli, ut gladio cunctos interficeret Amalecitas hostes suos, sic ut nec unquam vitam condonaret: ille vero huic præcepto parum obediens, aliquos servavit vivos. Sciam vero, perforte, noluisse, cum viveres et posses, cunctos meos inimicos interfectione delere Amalecitas, sed eos ad meam vivos ignominiam reservasti. Dum igitur mortalibus urgeris angustiis, et eorum prorsus immemor fueris, veniet quidam ex illis, quorum non recordaberis,

et te obtruncabit, vitamque inauspicato adimet.

O Christiane! tibi mandat Deus, ut omnes ejus interficias inimicos, quæ sunt peccata tua, neque vel uni parcas. Hæc audis, et repugnans, quia non solum illa non demoliris, sed et alis, et conservas. Quam integrum servas concubinatum illum tuum, ut nunquam volueris relinquere! quam diligenter reposita servas bona aliena sic, ut nunquam volueris illi, cui foisti injurius, sua damna rescire quam diuturna in peccatis perseverantia. Tu illa, dum potes, non occidis: illa igitur in extremis mortis angustiis posito, se tibi offerent crudeque movebunt prælia. Ibi prodit in medium virgo constuprata, et conjugata a te ad flagitium invitata, et pauper oppressus, et Ecclesiasticus infamatus, et quæ fueras obitus crimina, advenient, teque interficient, et in peccato morieris. Fia igitur tam sævum hostem occidito. Qui enim suo blanditur inimico, ejus corrui manibus. *Ibid.*

PRUDENTIA

QUOAD ESSENTIAM

DEFINITIO. — Prudentia est virtus practica, per quam et finis honestus præfigitur, et media ad hunc obtinendum congrua eliguntur. Unde brevius S. Aug. rerum appetendarum fugiendarumve scientiam definiit. (*Lib. de l. arbit.*) Sicut enim ille, qui ratiocinatur bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, dicitur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in rebus bellicis; ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene vivere dicitur prudens simpliciter juxta S. Thom. (II. II. Qu. XLVII. ar. II. conc. 1, ad 1.) Describitur etiam a citato jam S. Aug. hoc modo: Est amor, ea, quibus adjuvatur in Deum, ab his, quibus impeditur, sagaciter eligens; et hunc amorem, non casualiter, sed Dei esse diximus, id est, summi boni, summæ sapientiæ, summæque concordie. Non describit autem S. August. prudentiam per amorem, quod existimet, eam non esse intellectus habitum; nam eodem libro sic habet: Ad prudentiam pertinet distinguencia appetendorum, et vitandorum; sed potius, ut significet, eam ab amore, quam summi Dei appellat, hoc est, a charitate proficisci; vel ad prudentiam spiritus pertinere, ex amore agere, charitateque fer-

ri ad ea eligenda, quibus adjuvatur in Deum. S. AUG. de mor. Eccl. cxxiii.

Hæc prudentia non solum virtus est ad proprias actiones rite obeundas instituta, sed maxime ideo virtus est, quia aliarum etiam virtutum officia ita præest, ut eorum norma fit, ad quam omnia dirigantur. Ideo S. Gregorius sic scribit: Cæteræ virtutes, nisi ea, quæ appetunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt. S. GREG. mor. xxxv.

DIVISIO. — Dividitur in Supernaturalem, et Naturalem; illa est, quæ media ad finem supernaturalem consequendam suggerit; ista quæ ad naturalem tantum finem assequendum media subministrat; et subdividitur in Moasticam, Politicam, Regnativam, Œconomicam, et Militarem. (*Drex in Rosis p. 1, l. 1.*) Clarus S. Thomas triplicem assignat: una, inquit simpliciter dicta, quæ ordinatur ad bonum proprium: alia œconomica, quæ ordinatur ad bonum commune domus, vel familiæ; et tertia politica, quæ ordinatur ad bonum commune civitatis, vel Regni. Et hæc postrema adhuc duplex est, ut idem docet: alia Regia in Principe, qui custos est justitiæ, et boni publici procurator: alia militaris, præsertim in exercitus duce, ejus consilio insultantes hostes comprimuntur. *Arist. VI, Eth. ix et x.*

ACTUS. — Actus prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est *Consilium*, quo media ad assequendum finem idonea investigantur: nam fine, ad quem tenditur, constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, qua ad finem illum perveniatur. Ad hunc actum elicendum habitus *Eubulicæ* datur. *Siracides* monet: *Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non penitabis.* Sed parum est inquis, in me consilii. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, et sæpe tutius alieno uteris, quam tuo. Quocirca, quod *Tobias* jubet, *consilium semper a sapiente perquirere.*

2. Alter prudentiæ actus est *Judicium*, cum de aptitudine mediolorum ad finem sententia fertur; sive, cum quis rationem inquit, qua illud obtinendum sit, quod humana prudentia obtentum cupit. Exempli causa: Est, qui castitatem ambiat; quis modus virtutis hujus assequendæ? *Judicium* hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam otari. Alter, oculos coercere. Tertius, omnes ad lasciviam occasionales, malos socios, feminarum com-

mercium, impuros libros, mensuram luxum amoliri. Quartus, precandi ac lectandi studium conjungere. Quintus, diversis corporis rigoribus, præsertim inedia exercere. Sextus, Sacramentorum usum identidem iterare. Septimus, Dei præsentiam, et æternitatem præmium assidue cogitare. Atque hos tales modos judicium, alter prudentiæ actus, suggerit. Eadem in aliis virtutibus obtinendis ratio est. Atque ad hunc actum Synesis inclinatur.

3. Tertius prudentiæ actus, est *Imperium*, cum intelligentia imperat voluntati, ut id, quod recte justificatum est, illa exequatur studiose. Cui actui efficiendo Gnome pro habitu subordinatur. Augustinus de prudentia mentionem injiciens: Illius, inquit, exæcubie, atque diligentissima vigilantia est, ne subrepente paulatim mala suasionem fallatur. Et ad Hieronymum: Certe hinc persuadent, inquit, qui unam virtutem habuerit, habere omnes; et omnes deesse, cui una defuerit, quod prudentia, nec ignava, nec iniusta, nec intemperans potest esse. Prudentia doctrix morum, ordinatrix affectuum, moderatrix et auriga virtutum: murus tutissimus prudentiæ.

GRADUS. — Primus est, *nihil unquam penitentia dignum agere*: Sapientem quippe decet providentia, non penitentia, teste Epichar. *Epichar.*

Secundus est, *nihil admirari, cum acciderit*; cum enim Sapiens omnia prævidere debeat, quæ accidere homini in hac vita queunt, hoc ipso nihil inexpectatum, atque adeo nec admiratione dignum eidem apparebit. CICERO, *in epist.*

Tertius est, *nullo casu adverso turbari*: sicut enim manus eadem est, cum in palmam extenditur, et cum in pugnum contrahitur; ita et sapiens idem semper manebit in omnibus casibus, cum se non mutet in rebus, sed se aptet illis. *Sen. ep. LXVI.*

EX. S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Estote prudentes, sicut serpentes, et simplices, sicut columbæ. *Matth. x. xvi.*

Cor hominis disponit viam; sed Dominus est, dirigere gressus ejus. *Prov. xvi. 9.*

Estote prudentes, et vigilate in orationibus. *I. Petr. iv. 6.*

Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. *Prov. x. 19.*

Hæc est vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc dicant: *En populus sapiens, et intelligentis, gens magna. Deut. iv. 6.*

Eecce timor Domini, ipsa est sapientia; et recedere a malo, intelligentia. *Job. xxviii. 20.*

NECESSITAS. — Gens absque consilio est, et sine prudentia. Ultinam sapient, et intelligent, et novissima providerent. *Deut. xxxvii. 28.*

Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam, longi fiet dies ejus. *Prov. xxviii. 16.*

Ubi non est Gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia. *Prov. xi. 14.*

UTILITAS. — Sapientia ædificabit domus, et prudentia roborabitur: in doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa et pulcherrima. *Prov. xxiv. 3.*

Vir sapiens, fortis est: et vir doctus, robustus et validus. *Ibid. 1.*

Beatus homo, qui invenit sapientiam, et cui affluit prudentia; melior est acquisitio ejus negotiatione auri et argenti, et purissimi fructus ejus. *Prov. iii. 13.*

Posside sapientiam: posside prudentiam: ne o liviscaris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, et custodiet te; dilige eam, et conservabit te. *Prov. iv. 5.*

Posside sapientiam, quia auro melior est: posside prudentiam, quia pretiosior est argento. *Prov. xvi. 16.*

Cor prudens possidebit scientiam: et auris sapientium quærit doctrinam. *Prov. xviii. 13.*

Fons vitæ eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. *Prov. xvi. 22.*

Dominus sapientia fundavit terram, et stabilivit cælos prudentia. *Prov. iii. 19.*

Melior est sapientia cunctis opibus pretiosissimis, et omne delectabile ei non potest comparari. *Prov. viii. 11.*

Principium sapientiæ timor Domini: et scientia Sanctorum, prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitæ. *Prov. ix. 10.*

Qui possessor est mentis, diligit animam suam: custos prudentiæ inveniet bona. *Prov. xix. 8.*

DIGNITAS. — Cor sapientis erudiet os ejus, et labia ejus addet gratiam. *Prov. xvi. 23.*

Meum est consilium, et æquitas: mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges

regnant, et legum conditores justa decernunt! Per me Principes imperant, et potentes decernunt justitiam. *Prov. viii. 14.*

Gloriam sapientes possidebant: stultorum exaltatio, ignominia. *Prov. iii. 25.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Altus gradus prudentiæ est, ordinare vitam secundum exempla sanctorum: altissimus, ordinare secundum exemplum Christi. S. BONAV. *l. de grad. virt. ix.*

Prudentem dico, non scientem et doctum, sed sensatum et mente acutum, qui potest rerum ponderare naturas, et secundum quod potest rationabiliter omnia agere. S. CHRYS. *hom. v. in Matth.*

Quid illa virtus, quæ prudentia dicitur, nonne tota vigilantia sua bona discernit a malis, ut in illis appetendis, istisque vitandis nullus error obrepit. S. AUG. *l. xix. de civ. Dei.*

Habes prudentiam, ejus est flere occidua et quæ æterna sunt, quærere: lugere secularia, quæ seipsum oppugnent: Deum pacis inquirere, qui stulta mundi elegit, ut confundat sapientes? S. AMBR. *in vi. Luc.*

Solertè animus ante actionis suæ primordia, cuncta debet adversa meditari, ut semper hæc cogitans, semper contra hæc thoracæ patientiæ munitus, quicquid accesserit, lucrum putet. S. GREG. *in moral.*

Estote prudentes sicut serpentes, quia prudentia absque bonitate malitia est, et simplicitas absque ratione stultitia est. HIER. *super Osea.*

Prudentia docet, quomodo presentia ordines, quomodo præteritorum re-orderis, et quotidie futura provideas. AUG. *ad Eremi in serm. de provid.*

Prudentia testimonium veritati, non amicitiam reddit, prudentia cum discretione promittit, et promissum accelerat, et amplius quam promissis præstat. *Id. Ibid.*

Sapiens dicitur a sapore; quia sicut gustus est aptus ad discretionem saporum ciborum; sic sapiens ad dignoscendam rerum alque causarum. *Isid. lib. Ezymol.*

NECESSITAS. — Plerumque virtus, cum indiscreta tenetur, amittitur; et cum discrete intermittitur plus tenetur. *Ibid.*

Virtus discretionis absque charitatis fervore jacet, et fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. S. BERN. *sup. cant.*

Tutius est chordas remitti intensius, quam protendi: remissarum namque intensio artificialis peritia convalescit, sed quæ semel rupta est, nullo artificio reparatur. S. CHRYS. *de cur. alien. mag.*

Discretio est quadam moderatrix et auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, et morum doctrix. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis converteretur, exterminiumque naturæ. S. BERN. *sup. cant. s. XLIX.*

In omni, quæ suscipitur, actione antecedere prudentia debet; nam prudentia remota, nihil ejusvis generis est, quod licet bonum videatur, non in vitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. (S. BASIL. *de const. Monast.*

Actimalia prophetica, et in circuitu, et intus plena oculis esse memorantur. Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sancti vero homines, et exteriora sua circumspectant, ut bona de se exempla præbeant fratribus; et interiora sua vigilanter attendunt, quia se irreprochabiles interius Judicis obtutibus parant; ideo in circuitu oculos et intus habere perhibentur. S. GREG. *l. xix. mor.*

Qui sine Salvatore salutem vult habere, et sine vera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger, non prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit, et in cæcitate noxia demens et stultus permanebit. S. AUG. *de civ. Dei.*

UTILITAS. — Prudentia est virtus, quam si quis rite sectatus fuerit, nunquam ab officio virtuteque abscedet, nunquam vitiorum pestem incurret. S. BASIL. *hom. xii.*

Ubi ratio et prudentia rebus bonis idoneum tempus et modum definiunt, mirabile est, quantus ex earum usu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. *Idem de const. monast. xv.*

Non angusta quædam, sed dives utilitatum prudentia est, quæ pluribus prosit. S. AMB. *l. de parad. ii.*

Ista prudentia, ædificanti domum fundamentum supra petram locare, hoc est, in Christi fide fundare largitur. S. BASIL. *hom. xii.*

O utinam sapiens et intelligeres ac novissima provideres! Saperes, quæ Dei sunt: intelligeres, quæ mundi sunt: provideres, quæ inferni sunt; profecto inferna horreres, superna appeteres, quæ ad manus sunt contemneres. S. BERN. *in epist.*

Magnam, mehercle, hominibus affert utilitatem consilium, eo quod nemo sufficiat sibi ad electionem rerum honestarum, utiliumve, sed pluribus sane sociis, iisque solertibus opus habet. Unde haud absurde homo consilii expertus, similis censetur navigio rectore carenti, quodque ventorum impetu huc illicque impellitur. S. BASIL. *oras.* XIII.

DIGNITAS. — Profecto divina quædam res est consilium; est namque animi conjunctio, charitatis fructus, mentis demissio demonstratio. *Idem or.* XXI.

Est discretio, non mediocritas, quædam virtus nec quæ humana pas-ivum valeat industria comprehendere, nisi divina fuerit largitate colata. *Cassian. collat.* II.

Quis enim fidelis servus, et prudens; rem quidem laudabilem proponit, rarissimam autem, ut fidelis quis inveniat, et prudens. Ecce si quæras fideles, id est, Deum timentes, et ipsos quidem non multos invenies, tamen adhuc facile invenis. Item si prudentes quæras, invenies multos, fidelis autem, et prudens difficile invenitur. Quanto ergo rarior invenitur, tanto, qui inventus fuerit, beator est. S. CHRYS. *hom.* XXII, in *Matth.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Non est credendum omni verbo, nec instinctui; sed caute, et longanimitate res est secundum Deum ponderanda. L. I, IV, § 1.

Magna sapientia est, non esse præcipientem in agendis, nec pertinacem in propriis stare sensibus. Ad hanc etiam pertinet, non quibuslibet hominum verbis credere, nec audita vel credita mox ad aliorum aures effundere. *Ibid.* § 1.

Ista est summa sapientia, per contemptum mundi lendere ad regna cælestia. L. I, § 2.

Vere prudens est, qui omnia arbitrat ut stercora, ut Christum lucrifaciat. L. I, III, § 6.

Magna ars est, scire cum Jesu conversari; et scire Jesum tenere, magna prudentia. L. I, VIII, § 3.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

QUALITAS. — De David dicit sacra Scriptura: Egrediebatur quoque David ad omnia,

quæcumque eum misisset Saul, et prudenter se agebat. I. *Reg.* XVIII, 3.

Abigail, teste sacro Codice, erat mulier prudentissima et speciosa: unde et David placavit, et prudentia sua exitum a domo mariti avertit. I. *Reg.* XV, 3.

Salomon dixit Deus: Ecce feci juxta sermones tuos, et dedit tibi cor sapiens, et intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te futurus sit. Unde et prudentissime litem inter duas mulieres de filio exortam diremit. III. *Reg.* III, 12.

De Juditha prudentia olim Holofernes pueri iudicium ferentes dixerunt: Non est talis mulier super terram in aspectu et pulchritudine, et in sensu verborum. *Juditha.* II, 19.

Ezechias, quia adhæsit Domino, non recessit a vestigiis ejus, meruit, ut Dominus esset cum eo, et in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter se ageret. IV. *Reg.* XVIII, 6.

Daniel, et Susannam a morte liberaret, prudentissimo consilio falsitatem accusationis contra eam factæ detexit exitumque in suos auctores convertit. DAN. XIII, 45.

S. Pauli prudentia vel in eo satis apparuit, quod omnibus omnia factus sit, ut omnes lucrifaceret. Unde albi quoque ait: Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus dolo vos cepi. I. *Cor.* XII, 16.

S. Catharina Senensis laudatæ erat prudentiæ femina, ut a Pontificibus diversis in gravissimis legationibus adhiberetur. *Erc. Rom.* 30 April, *Palao.*

S. Bembo Abbas adeo in verbis cautus, et prudens erat, ut etiam S. Antonium ex hoc capite superaret. Interrogatus ab aliquo de re quæpiam, dicere solebat: Da mihi cogitandi tempus. Quo dicto, ad orationem se conferebat, et si quidem a Deo responsum accepisset, id ipsum alteri communicabat; sin minus, nihil respondebat. PALLADIUS.

De Martino V. sic scribit Platina: Martinus V. Pontifex summus in consultationibus miræ prudentiæ vir est habitus: nam et quid agendum, et quid vitandum esset, statim re proposita acutissime dijudicabat. Brevis in dicendo, cautior in agendo, adeo ut prius rem factam cernerent homines, quam ab eo excogitatum putarent. Ejus autem sermo plenus sententiis erat. In dandis quoque beneficiis mira usus est prudentia:

non enim unicuique expetendi conferebat, sed statim mente agitabat, quis potissimum esset idoneus, cui talis cura demandaretur. Quod si homines provinciarum non nosset, in quibus vacare beneficia contigisset, statim peritos Regionum consulebat, quis aut in curia, aut gymnasiis publicis esset doctrina, nobilitate, moribus, tanta provincia dignus. Atque hac ratione et Ecclesiis, et hominibus honore dignis pariter consulebat, cum maxima celebritate nominis sui. PLATINE *in vit. Pontif.*

Eusebius Vercellensis Episcopus, cum in Catholica Ecclesia et doctrina, et moribus in magna existimatione haberetur à Constantino Imperatore Ariano, Mediolanum ad Concilium vocatus fuit; cum autem accepisset, arte multos Catholicos Episcopos, in primis vero Dionysium Episcopum Mediolanensem, eo compulsos esse, ut damnationi Athanasii, et Niceni Concilii derogationi subscriberent; perspicere etiam, quam graviter per eam Scripturam vera Christi fides læderetur, quæ etsi ab iis, qui subscriperant, revocari poterat, tamen ostensa, dubiam factura erat Catholicam fidem, novo astu evertere eam cogitavit. Itaque nomen suum inscribere non recusavit. Postquam autem codicillum et inspexit, et in principio Dionysii nomen scriptum vidit, se vehementer commotum esse finxit, quod primarium locum juniori tradidissent, dicens: Vos, Ariani, affirmatis Filio Patrem majorum esse, et Dionysium, qui ætate atque doctrina me minor est, mihi proproposuistis. Idcirco peto ut nova Scriptura conficiatur, et in ea, servato gradu, omnes suum inscribant nomen: quod si a vobis fiet, ego vos morem gerere non recusabo, ut tandem, quæ inter vos videntur contentiones, finiantur. Ariani vera hominem locutum arbitrati, superbiaque impulsu requirere, ut in Scriptura Antistitum ætatis atque dignitatis gradus servarentur, exusta prima scriptura, cui jam plerique subscriperant, novam confecerunt. Quæ cum ad Eusebium perlata esset, nomen ut suum apponeret, rem magni esse momenti asservit, exigereque ejus magnitudinem, ut ante diligenter super ea disputaret. S. AMBR. *serm.* LXIX.

Negligentia quadam usuenerat, ut Theodosius, oblati sibi libellis, vel aliis ad regnum Imperii spectantibus a ministris scriptis, absque eorum inspectionem subscriberet. Quod cum periculose admodum peragi Pul-

cheria soror intelligeret, hujusmodi ludo eum corrigendum in animum induxit. Libellum scribit, in quo significaretur emplam a sese esse Eudociam conjugem Augustam, si ipse præberet assensum, oblataque eadem charta Theodosio, ipse ex more ei absque alia inspectione subscripsit. Recepit ita subscriptam chartam Pulcheria, quæ accedentem ad se Eudociam aliquando retinuit, vocatamque ab Imperatore reddere recusavit, a se emplam affirmans, et ostendens de rata habita emptione Imperatoris chirographum; sicque falso quidem ejusmodi joco Augusti oscitantiam voluit condidisse, ac correxiste simul. BARON. t. VI, *an.* 446, n. 24.

Mirifica fuit Alphonsi I. Neap. Regis in judicando prudentia: ipso enim adhuc adolescente Regnum Sicilia, et Aragoniæ gubernacula suscipiente, accidit, ut ejusdam ancilla ex domino pareret, et ab libertatem ex lege Hispaniensi proclamaret, dominus autem, ne matre cum filio privaretur, negabat puerum ex se natum. At illa acris instante, et natum ex domino conceptum asseverante, cum ejus rei difficultis probatio, et veritatis conjectura periculosa esset in ancipiti, Alphonsi prudentia jam inde ab adolescentie statim resplenduit. Decevit ergo, ut infans sub hasta venderetur, cumque uni, qui majus pretium attulisset, infans traderetur. Pater pietate victus, a lacrymis temperare nequivit, et suum esse filium fassus est. Quare Rex et patri filium, et debitam matri libertatem non cunctanter adjudicavit. FULGOSIUS, II, III.

Grave vulnus in genu Romæ a sicario acciperat vir nobilis, atque, ut erat iræ ac doloris impotens, cum diro cruciatu artus convellerentur, vindictam spirans, et inclamans, nullamque faciora suggerentium vocem ad aures admittens, geminæ mortis in limine periclitabatur. Desperata propemodum erat, non minus animi, quam corporis curatio, cum ex amicorum medicis unus (e Capucinatorum familia fuisse tradunt, nec nomen addunt, qui hæc prodiderunt) acciri, quibus seger delectabatur, symphoniacos jubet, ac molis lenissimis canere. Itaque illapsa furentis in animum modorum suavitate, iræ atque furori modus paulatim fieri cepit, delumitque animus; factumque musicæ pretium, ut exinde monitores audiret atque ad omnem Christianæ adversus inimicum, ac sicarium charitatis significationem nullo negotio traduceretur. Tanti est,

crudos adhuc atque indomitos humores pharmacis lenioribus præmolire, ut placide ac sine concussu possint evocari. Jo. Ruo. V, *selec. vtr. XII, n. 6.*

Donatus Janocius aiebat, numquam jumentis, quantumvis domitis, aut etiam labore fessis, tam propinqua gradientum semita, ut calce quis peti possit sed modico flexu declinandum; quid enim si recte passuum ratio constet, vix millibus in annos singulos vitari periculum, quod nemo sapiens magno redemptum non velit. Haud aliter præferacia ingenia, de quibus aliorum damna in lucro sunt, procul habere, ne aliquando non habuisse peniteat, prudentis est. *Ibid. n. 18.*

Joannes Piobanus Ordin. Minor. ab Etruria ad Calabros a moderatoribus migrare jussus, nova insuper animi contentione virtutem colere instituit, rogantibusque novi impetus fervorisque causam, præcere respondit, frustra cælum maturi moribus iisdem, neque hoc religiosis hominibus proponi, quæ migranti; sed quotiescumque alibi esse jubent, alii sint. *Ibid. n. 24.*

Josepho mirifica fuit in Pharaonis somnio, quod famem portendebat, interpretatio; sed non minor prudentia in colligendo frumento, quo per septem annos famelica aletur Ægyptus. *GEN. XLI.*

Cum pater Jesus annorum duodecim mansisset in Jerusalem in medio doctorum audiens et interrogans, stupebant omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis ejus. *LUC. VII.*

Magna fuit prudentia Flaviani Antiochiæ Episcopi Catholici, contra Adolphum hæreticum et Messalianorum Principem, ut totum pestilentis hæresis venenum, quod occultaverat, et elanculum multis instillaverat, nec de ullo convinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam evocat, benigne tractat, prope assidere jubet. Tum ad eum: Nos, inquit, o senes, ad longam jam ætatem provecti, multoque usu rerum edocti, et demonum fraudes perspectas habemus, et dona Spiritus sancti edocti sumus. Isti juvenes spiritualium sermonum necdum capaces occultiora Dei mysteria non percipiunt; itaque mihi, quæso, aperias quomodo ad non Dei Spiritus adveniat, et contrarius spiritus quomodo a nobis recedat. Isti verbis delinitus senex totum cordis sui arcenum patefecit, et pestilentis suæ doctrine virus totum effudit. Quo audito,

et senis verbis acerrimis maledixit, et totam illam Messalianorum pestem Jota Syria expulit. *TARCOON. IV. hom. Eccles.*

Ferdinandus et Isabella Hispaniæ Rex et Regina, fama prudentiæ admodum celebres et clari fuerunt, quod ex maximis motibus sua regna in summam tranquillitatem atque obedientiam redoxissent, quodque, bello decem annos continuato, Granatæ regnum a Mauris annos circiter octingentos possessum ad Christianam religionem compulissent. *LUDOV. GUICCIARDIN. X.*

UTILITAS. — Marдохæus consilium opportunum suggerens Estheri Reginæ, a se et toto populo Judaico imminens exitii periculum avertit. *ESTHER. I.*

Rebecca Jacobo minori suo filio, prudenti suo consilio benedictionem a patre, ante majorem natu filium Esau impetravit. *GEN. XXVII.*

Noemi soerus Ruth ad se ex agro Booz revertenti dixit: Filia mea, quæram tibi requiem, et providebo, ut bene sit tibi. Cumque Ruth consilium ejus secuta esset, uxor Booz fieri et inter Progenitores Christi numerari meruit. *RUTH. III, I.*

Daniel prudenter fraudem Sacrificulorum, cibos Beli oblatos comedentium delegens mortem a Rege decretam a suo avertit, et in capita inimicorum detorsit. *DAN. XIV.*

DIGNITAS. — Salomoni sapientia sua tantam existimationem et honorem apud universos populos conciliavit, ut et Israelitæ ipsum timerent, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium (*I. Reg. III, 28*); et regina Saba veniens tentare eum in ænigmatibus, fassa sit: Verus est sermo, quem auctivi in terra mea super sermonibus tuis, et sapientia tua: et non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. *III. Reg. X, 6.*

Josephus Patriarcha propter singularem suam prudentiam, in Proregem Ægypti assumi, et audire a Pharaone meruit: Tu eris super domum meam; et ad tui oris imperium cunctos populos obediet. Uno tantum regni solio te præcedam. *GEN. XLI, 42.*

Daniel superabat omnes Principes, et Satrapas honore, et dignitate, quia ut Scriptura ait, amplior Spiritus Dei erat in illo. Unde et Darius Rex eum super omne regnum constituit decreverat. *DAN. VI, n. 3.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius quanta fuerit prudentia præditus, et scripta, et facta testantur, ita ut merito Doctorum quendam Theologum alterius Religionis dixisse fama perhibeat, credere se quidem, plures esse in cælo, qui eum sanctitate superent; an vero unus eum prudentia superet, vix persuadere se sibi posse. Ratione plurimum, et consilio utebatur, crebro usurpans; a bellis hominem sola ratione differre. Unde ipse in omni actione, et finem actionis, et media, modisque perfectissimos eas perficendi excohibebat. Ut omnes lucrifaceret, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponebat. In congressu maxime Principum videbat, ut initia illis daret, extrema reservaret sibi, cavebatque, ne de rebus etiam divinis inepte ageret. Tristem, et horridam sapientiam semper videbat, quantum potuit, sed ad communem consuetudinem accommodans, ita ut ejus mores prima fronte intuentibus, unus aliquis et populo videretur esse (*Hist. Soc. p. 2. l. XI. n. 102*). Non erat quidem in agendo eum aliis suspiciosus aut timidus, atamen velle circumpectus ac providus, ut illi non facile quisquam posset imponere. (*Ibid. XII*). A cæca insequentis dei negotia disponebat. Cum omnia pietatis opera ad salutem proximi spectantia complecti non posset, magno delectu præferabat publica privata; perpetua iis, quæ ad tempus finit: certa incertis; secunda periculosis: neque tam videbat, quanta res ipse esset, quam quantum spei ad eas conficiendas ostenderetur. (*RIBAD. V, II*). Hinc, aiebat, non res nobis, sed nos rebus accomodari debere. In vocandis hominibus ad virtutem, suis armis petendum Satanam dicebat: sicut enim ille animam justi non continuo apertis armis et insidus, sed tecte oppugnat, nihil primo bonis actionibus adversando, inno multa, quæ honesti speciem præbent, suggerendo, donec tandem incautum decipiat; ita in allicendis ad salutem animis, laudanda præcedent initio in hominibus, quæ sunt recta, vitis parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrependum. Quia conciliata tum demum admoventam medicinam. (*RIB. I, X*). Aiebat sanctitatem per se solum valere plurimum, sed nisi eum prudentia agendique eum hominibus modo conjuncta sit, maneam fore ac infirmam, plisque sæpe exquisitam

eum medioeri sanctitate prudentiam in gubernatione efficiere, quam sanctitatem majorem eum prudentia minori. Consecrat eos qui in rebus divinis nimis prudentes esse volunt, haud sæpe magna præstare; numquam enim se ad ea, quæ pulcherrima sunt, adnotatum illum, qui eorum difficultates, et ancipites eventus scrupulose cogitat, aut anxie nimis reformidat. In formula instituti dixit: Revera hoc institutum omnino humiles, et prudentes in Christo, et in Christianæ fidei puritate ac litteris conspicuos exigit. *Hist. Soc. p. 1. l. III, n. 49.*

S. Franciscus Xaverius mira erat prudentia in convertendis peccatoribus; nam primo dissimulabat eorum vitia, omni adfuitate eos devinciens, tum recensitos varios malorum casus, eorumque vitam divinis mandatis contrariam ostendens, eos convertebat. Si quando aliquis improba diceret, nullam indignationem ostendebat, nec errantem tum reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se insinuans, et seducens hominem sine arbitris monebat dicens mirari se, talia illi verba exiisse. Exiguus fructus eum hominum approbatione, maximis fructibus eum aliqua vel minima offensivuncula potiores dicebat; parvos quippe fructus eum virtutis exemplo peroptos, et diuturnos esse, et semper augeri; contraque ingentes offensione hominum vitiosos, paulatim corrumpi ac interire. *VIT. II, XVII.*

S. Franciscus Borgia diviniæ suæ, plus quam humane prudentiæ, hoc argumentum illustre dedit, quod excelsio animo bonis fortune, futilisque omnibus nuntio remisso, sponte Christianam inopiam sic sectatus. Si qui societati nomen dare vellent, minimisque rebus, ut sit, initio urgerentur quo minus se totos adhiberent, largiri illis minuta, famæque coice Jere, salva tamen religione, et spe commodi majoris, solebat, gnarus futurum, ut tempore ipso exigua illa et parva, veluti nebula sole dissiparentur. Fratres Coadjutores, Dei sapientes appellare consuevit, gnarus. Deum precantibus illis ea suggerere plerumque solebat, quæ mundi sapientes e libris haurire solent. Qui cæteris præcesserat, dicebat, non una omnes regula meliori debere, sed bonos milites imitari, qui pro fistula capti machinam bellicam su pulvere pulveri implent, ne diffiliat. *VIT. IV, VIII.*

P. Jacobus Laynes vir fuit omnibus numeris absolutissimus, ingenio maximo, ju-

dicio accerrimo, excellenti memoria, prudentia singulari; qua ad omnium se ingenia facile aptabat, sermonemque prudenter temperabat, sicque plerosque, cum quibus agebat, lucrificabat. *Biblioth. Scrip.*

P. Petrus Faber mira prudentia in suis actionibus quatuor capita arte observabat. 1. Ut unamquamque rem gerendam prudenter inspiceret, an ea esset ejusmodi, ut sua sponte referretur ad Deum, et cum suo animo esset salutaris, tum utilis alienis. Deinde qua mente, quoque animo fieret, ut ab utraque gena commendaretur ejus animæ facies, eique jure dici posset a sponso: Quam pulchræ sunt genæ tuæ. Tum quo ductus spiritu unamquamque rem gereret, ne quod amaret, et filiorum more gerendum esset, id ab eo serviliter gereretur. Denique perenderet ipse secum, quanta sit facultas Dei, quanto clementia in eo accipiendo, quod damus, admittendisque laboribus ac contentionibus nostris, cum solus ipse dolorem laboremque consideret. VITA. III. XVI.

P. Mutius Vitellus prudentia tam singulari erat præditus, ut ob eam, morumque suavitatem a Summis Pontificibus, aliisque Primatibus summi semper fuerit æstimatus, sed et domesticorum, quos regabat, animos mire sibi devinxerit. *Meneleg. et Biblioth. Seru.*

Decumbentat gravi valetudine Franciscus Padillia, genere, ac virtute nobilis, et forte ab inexperto tyrone, cui ægri curatio obvennerat, adeo præpostere omnia administrabantur, ut vir prudens non dubiam perniciem sibi sentiret imminere:angebatur animo, an indolentiæ simulatione singulari, rem agi ac ferri sineret, an vero modeste id Reclori significaret. Hinc ab insito, vitæ amore trahi, virtutis inde specie allici. Stat consilium Gonzali Gundisalvi severissimi senis, peræque ac prudentissimi super ea re sententiam seiscitari. Ille ubi de ægro rem omnem intellexit, vehemens actor fuit, ne oblatam crescenti opportunitatem elabi per animam molliem sineret, quam olim doleret amissam: præstare vitæ virtutem, eamque veram esse patientiam, quæ patientis in sinum congesta reliquorum conscientiam fugeret, frugifero virtutis compendio, quod si mori contingeret, id enim vero viro forti in votis esse, togatumque martyrium videri. His ubi dictis ægrum patientiæ jam certum relinquit, propere ad Rectorem adiit, perac-

toque indicio, ne tanta virtus unius tyrunculi negligentia concideret, sapientia perfecti. Maximam humanæ felicitatis partem esse, prudentibus uti consultoribus servata vita, et virtus ægri patefecit. Jo. Ru. III, *select. virt. XII, n. 3 ex nostris.*

EXEMPLA PROFANA.

S. Barlaam prudentiæ primarium officium ingeniose sequenti parabola demonstrabat: Civitatem quamdam didici fuisse magnam, cujus cives talim habebant consuetudinem antiquitatis, ut assumerent extraneum aliquem, et ignotum virum, nihil legum civitatis suæ, et traditionum scientem, et hunc sibi Regem constituebant, qui omnem potestatem accipiebat, et suarum voluntatum perficiendarum facultatem habebat, usque ad completionem unius anni. Deinde in omni securitate eo permanente, deliciisque, ac suavitatibus sine ulla formidine, et secum semper permansurum regnum existimante, repente surgentes cives illi contra eum, regali ablata stola, nudum per totam trahentes civitatem, exulem transmittabant in magnam ac longius remotam insulam, in qua neque cibum inveniens, neque vestimentum in fame ac nuditate male atterebatur, voluptate scilicet, atque animi haliritate, quæ præter spem ipsi concessa fuerat, in marem, rursus præter spem omnem, et expectationem commutata. Interea juxta morem et consuetudinem civium illorum ordinatus est quidam vir in regno, qui non exiguo mentis intellectu vigeat, qui tanta, ac tali ex improvise accidente sibi abundantia mox non est dissolutus, nec ab ea raptus, neque eorum, qui ante eum regnaverant, et miserime ejecti fuerant, incuriam secutus est, sed sollicitudinem gerabat, et laborabat animo, quomodo se, et sua bene disponeret. Dum ergo assidua meditatione diligentius ista pertractaret, cognovit per quemdam sapientissimum consularium suum, consuetudinem civium, et locum perennis exilii, et quomodo oporteret semelipsum custodire, sine errore doctus est. Hoc ergo, ut agnovit, et quia oporteret eum prius paululum ad illam applicare insulam, hoc quoque caducum regnum, et peregrinum alienigenis rursus delinquere: apertis thesauris suis (quorum tunc liberam habebat facultatem, et de illis, quod vellet facere) accepit pecu-

narum multitudinem, auri videlicet, et argenti, et lapidum pretiosorum amplissimum pondus, et fidelissimis committens famulis in illam præmisit, ad quam duccndus erat, insulam. Peracto igitur anni termino, in seditionem versis cives, nudum (sicut et illos, qui ante eum fuerunt), in exilium transmiserunt. Tunc ceteri stulti, et temporales reges male fame cruciabantur. Ille vero qui divitias ante ibi deposuerat in abundantia perpetua vivens, et delicias infinitas habens, timoreque prorsus inconcusso, infidelibus, et malignis civibus, sapientissimo seipsum beatificavit consilio. Civitatem ergo intelligevanum istum, et deceptorem mundum; cives autem, principes et potestates damnorum, mundi rectores tenebrarum sæculi hujus, sapientem vero, qui regem præmonuit de consuetudine civitatis, quemlibet sanctum doctorem, et prædicatorem; exilium, futuram vitam, ubi, qui anno suo, id est, tempore hujus vitæ deliciis servierant, in perpetuas miseras detrudendi sunt. Qui vero de futuris solliciti, opera bona, tamquam divitias præciserunt, æternis deliciis fructuri sunt. S. DAM. in hi. XIV, inter Trapezuntio.

Erat quidam nobilis adolescens, qui valde sagax ingenio, regi patri successit in regno. Hinc accidit, ut in regia civitate nudinis constituit, Rex cum sodalibus suis ad inspicendos institores, et res venales circuitret. Et videns hominem grandævum ætate, assidentem mensæ vacuæ in nudinis, quærit, quis sit, et si quid venale haberet. Cui ille: Dicor, inquit, Philosophus, sapientiam venalem habeo. Ad hoc gravissus Rex, et subridens: Bene, inquit, ut juvenem constitutum in regimine, mihi compelit sapientiam habere: tu autem videns, quantum velis vendere pro centum maris. Et senex: unum, inquit, tibi pro statuto pretio dicam, quod si bene tenueris, optime per illud regeris, et reges. Temere nil loquaris, temere nil atentes, nisi prius cogites, quid sequatur; si plus volueris, addas et pretium. Ad hoc igitur omnibus conceitatis in risum, Rex considerantius verbi pondus advertit, et Philosopho statim solvi pretium promissum imperavit. Verbum autem, quod acceperat in superlimitaribus Palatii, et in mensis, et in scyphis aureis, et mantergiis scribi fecit. Hinc postea successu temporis Rex in sapientia, et virtute proficiens, instituit fortius animum, eripere plebem humilem de

manu potentium, qui a nobilibus terræ graviter premebantur, et regnum suum in omni justitia gubernare. Pro quo nobiles sui in seditionem versis, cum nequaquam in manifesto, propter favorem populi, contra eum auderent aliquid attentare, occulte quemdam rasorem pretio conduxerunt, ut regem in conclavi radendum novacula juglaret. Erzo ubi Rex humectata barba se radendum exhibuit, dictus rasor in mantergio, quod erat circa collum Regis, scriptum legi: Temere nil atentes, nisi prius cogites, quid sequatur. Et super proposito scelere pavefactus expalluit, et manum tremulam mox retraxit. Quo viso Rex causam exegit, nec sine causa eventum considerans, dissimulantem rasorem, quasi hoc sibi ex infirmitate contigisset, extendit ad ponam, et veritatem rei cum tormentis extorsit. Sic ergo Rex liberatus a morte, consilium a Philosopho datum amplius suscepit, ejusque auxilio feliciter gubernare perrexit; quin vere didicit, quia melior est sapientia cunctis opibus, et omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. *Spe. Ec. dist. V, ex xcviij, in voc. Sapientie ex cantig. II. XLIII, p. 2.*

Panquicus erat Camagræ Reguli filius, natu maximus, cui cum ditio esset illis in montibus, qui Perneo imminet, areta cum Hispanis Pizarro, Almagro, aliisque autum per eas regiones quærentibus erat amicitia, et quibus tunc erat flos, aurum largiter donabat, ut rem domui suæ non necessariam. Quod cum illi libra odiose appendereat, ac rixa ab avaritia oborta gladios stringerent, medium se inferens, ac lances auro graves impaeta palma indignabundus evertens Panquicus: hæcine, inquit, o viri, gladiatorum causa? non pudet, ob aurum sanguinem dare? verum si tanta ægro jecori auri est rabies, huc mecum agite; duxit hæc increpans alti sinum in caecum non, unde et mare, quod pacificum vocant, et regionem argenti aurique ditissimam despectaret. Tum adit, illic affatim auri esse, posse omnibus fieri satis. Jo. Ru. V, a. 1.

Sequitur ab eodem mundi cardine iidem Hispani datum a barbaro senè prudentissimum montium. Jactabant se, suamque potentiam, et virtutem Deo proximam, qui eo, post primos, appulerant, ut gentes illas magno Dei judicio novam in sobolem reparandas, sævitia insaturabili exhaurerent; admonuit Caziqorum antiquissimus (sic Principes vocant) quem longa ætas, et indoles

minime barbara audentem faciebat, ne in innoxios, atque inermes scirent, sed potius, collatis beneficiis, vellent imperare; omnia enim nostra aeternorum, quae demortuos excipiunt, lance esse pendenda. *Ibid.* n. 2.

Exatum paterno Japoniae imperio Gyfonium Noburiange filium, habebat tamen in aula Faxiriba, ex centurione jam Taicosama, hoc est, Imperator, homo solertissimi ingenii, sed ambitione in crudelitatem corrupti. Ita solemnes inter ludos, quibus sororis filium Quabacondonum successioni propius admovent, pupugit senis animum, quod eidem saltanti, choreasque ducenti, clarius, sibi (nam ad haec demi-erat majestatem popularis aurae coronatum mancipium) seni minimeque vegeti roboris, plausisset theatrum. Ergo dissimulata ira, ut eam tamen quantumcumque demum gloriae partem Quabacondono eriperet, acutum ad se Gyfonium saltare jubet, certus elegantia totius actionis, et decore membrorum ante Quabacondonum futuram. Sed non fefellit adolecentem veris ac praesentis fortunae comparatio cautissimum, imminens a victo Principe periculum; nam occultissimi senis invidiam non introspererat. Itaque studio aberrare, et in elegantiam artis peccare quam plurima. Quod ut vidit Taicosama, qui alienum a Quabacondono animum celatum tunc maxime vellet, arcte juvenem complexus est, ac prudentiam laudavit; quasi aequum sit, iis, quos fortuna imperio omnibus ant-tulit, artibus ingenioque neminem praere. *Ibid.* n. 3.

Nec subicienda hoc loco Solymani Turcarum Regis prudentia. Bizantii Judaeus Christiano certam auri summam mutuum dederat, uti constituta die praeter sortem, usurae loco, duas carnis ejusdem Christiani uncias reciperet. Die illa sortem reddit, Christianus, fenus negat. Aditur Solymanus, ut rem decidat. Ille Judaeum animo detestatus, novaculum, adferri jubet, et Julio potestatem facit, ut, qua velit membri parte, debitori duas carnis uncias excindat, ea lege, ut omnino duas tantum: si minus, plusve exciderit, capite luiturum. Non ausus Judaeus, hanc alicui subire, Christianum absolvit. *AENEAS SYLVIUS, l. II, de gestis Alphonso.*

Achitophel tam prandem sibi prudentia sua famam comparaverat, ut, Scriptura teste, consilium, quod dabat in illis diebus,

astimatum fuerit, quasi si quis consuleret Deum. *II. Reg. II, VIII, 15.*

Semiramis privata adhuc, habituque ignobili ad Baetrianum bellum profecta, ut cum marito esset, una omnium monstravit Regi, quomodo hostis brevi debellari posset. Quo virtutis radimento Reginae nomen adepta post viri interitum regnum a Nino relictum sapientissime rexit, et auxit. *MARCUS, Aet. Coc. Sabel. I, ex VIII.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut ii, qui olfactus sensu int-gerrime vigent, eum, qui clam habet aromata, ignorare non possunt; ita et anima purissima fragantiam odoris, quia ipsa perfecte liberata est, si sit in aliis, agnoscere (caeteris sine odoris sensu permanentibus) solet. *S. CLM. grad. XX.*

Sicut Dialectica ad hoc potissimum inventa est, ne in veritatis inquisitione deciperemur, et ut vera a verisimilibus discernere-mus; ita nobis pro Dialectica discretio esse debet, ut veram virtutem a falsa virtutis specie disjungamus, ne videlicet, quod multis contingit, vitium virtutis specie non fallat. *GRANAT. in locis com V. Pruden.*

Sicut exercitum ducit Imperator, Gubernator navigia, mundum Deus, animum ipsa mens; sic ipsam felicitatem praesentis vitae temperat regitque prudentia. *STOBEUS in s. viri.*

Sicut serpens cognoscens, quod in capite suo tota vita consistat, reliquum corpus exponit periculo, ut caput defendat; ita verus prudens caput suum, id est, Christum ac ejus fidem, et charitatem ut defendat, alia omnia libenter jacturae periculo exponit. *S. EPIPH. haec XXXVII.*

NECESSITAS. — Sicut auriga ulterius tendenti necessarius est, qui equos in recto tramite contineat, et ad officium faciendum compellat; ita ad veram virtutem contendens prudentia opus habet, quae indomitas passiones colibeat, ne a vero virtutis tramite abscedant, quaeque ad exercitium propositae honestatis impellat. *GRAN. l. c.*

Sicut gustus necessarius est ad discretione-m suorum saporis in cibis; sic prudentia ad discernendum, quae bona vel mala homini accedere possunt. *ISTOOR. IV, Epist.*

Sicut civitas maris carens, exposita est omnium injuriis, insidiis, et ruinae periculo; ita vir, qui non omnia cum consilio et pru-

dentia agit, nunquam ab insidiis mundi, carnis, et diaboli securus erit. *CASSIAN. col. II, 2.*

UTILITAS. — Sicut civitatum certissimum munimentum, viri fortes sunt; ita in unus-cujusque nostrum civitate, quae constat ex anima et corpore, pro firmissimo propugnaculo sunt cogitationes amicae prudentiae. *PHILOL. JUD. l. de Sacri. Abel.*

Sicut nostris corporibus inferitum morbus, incolunitatem vero adfert sanitas; sic animas prudentia servat, cum ipsa sit mentis sanitas; imprudentia vero interimit, ut-pote gravissimus et insanabilis animae morbus est. *Ibid.*

DIGNITAS. — Sicut adultum ab infante distinguit judicium; ita virum perfectum, et virtuosum ab imperfecto prudentia discernit. *GRANAT. in loc. co.*

Sicut caput, quod reliquis membris prospicit, prima summaque pars est corporis; ita prudentia, quae reliquas virtutes dirigit, primum inter morales virtutes locum merito obtinet. *PHILOL. I, legis alleg.*

MOTIVA.

NECESSITAS. — Quam Christus sufficienter indicavit, dum Apostolis suis Evangelium praedicaturus hanc ante omnes alias doctrinam commendavit: Estote prudentes, sicut serpentes.

UTILITAS. — Juxta illud Salomonis: Ubi non est Gubernator, populus corruet; salus autem, ubi multa consilia. (*PROV. II, 14.*) Certe, ut nec iter peragenti, nec praedium inituro quicquam ad feliciter obtinendum finem aptius est perito Duce; ita ad virtutem tendendi, et contra vitia pugnatum nihil prudentia optabilibus accedere potest. Hinc jam olim Agesilaus Lacedaemonios admonuit, ut in unum Epaminondam Duce-m converterent praedium, sic enim facile ab iis victoriam obtenturos, quod et factum. *PLUTARCH. in Lacom. Apoph.*

DIGNITAS. — Nam prudentia Deo similes facit, teste Jamblichio; hinc Deo tantopere placuit petitio Salomonis, qua petere quod vellet, jussus, cor docile et sapiens petiit. (*STOBE. S. de prud.*) Sed et apud homines honorem et gloriam conciliat, teste Salomone dicente: Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis, et acutus inveniar in judicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et fa-

cies Principum mirabuntur me. Propterea habeo per hanc immortalitatem, et memoriam aeternam his, qui post me futuri sunt, reliquam. (*SAP. VIII, 10.*) Et iterum: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. *Ibid.* VII, 11.

JUCUNDITAS. — Tum quia prudentiae proprium est optima optare, eligere, ac agere, ut Aristoteles docet, unde juge convivium securae mentis instruitur: tum quia docet finem suum assequi, quod nihil jucundius et optabilius homini accedere potest. (*LIB. I, mor. mag. XXXIV.*) Hinc Cicero testatur, nihil esse hominis prudentia dulcius, aut sagaci ac bona mente melius. (*In Tusc.*) Sed et Salomon de se fateatur: Letatus sum in omnibus, quoniam antea debebat me ista sapientia. (*SAP. VII, 4.* E contrario vero non potest esse jucunda vita, ubi prudentia abest, ut idem Cicero dixit, et merito, cum enim prudentia sit mentis oculus, haec qui caret, necessario cum caeco Tobia exclamare cogitur: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen oculi non video? *L. V. Tusc. Tob. v, 12.*

SECURITAS. — Nam, teste Antisthene tutissimus murus prudentia est, hic enim nec proditur, nec collabitur. Hinc Seneca: Sapienter ad omnem incursum manitus et intensus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem refert: interitus contra illa ibit, et inter illa. Sapiens plenus est gaudio, hilaris et placidus, et inconvulsus, cum diis ex pari vivit. *LAERT. VI, vi, Epist. LX.*

MEDIA.

ORATIO. — Sic enim Salomon suo exemplo docuit dicens: Optavi, et datus est mihi sensus: invocavi, et venit in me spiritus Sapientiae. *SAP. VII, 7.* Idem medium suasit S. Jacobus his verbis: Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non impropertat, et dabitur ei. (*JAC. XII, 6.*) Et Cassianus inquit: Est discretio non mediocris virtus, nec que humana valet industria comprehendere, divina fuerit largitate collata. *CASSIAN. coll. 2. VIII. Vita l. s. XI.*

Meditatio, et consideratio crebra: Nam, ut sapienter S. Ignatius advertit, multum cohibet, et quasi vinculis quibusdam exultantem naturam constringit meditatio, et con-

sideratio animi, et assidua accurataque eorum, quae cogitaveris, dixeris egeris commemoratio. Hinc recte antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod statuendum est semel. Hujus considerationis necessitatem sic ostendit Didacus Nyssenus. Hoc deplorabit, et quis non illi collacrymatur propheta Jeremias, XII, 11, dicens: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde. Perit mundus, quia perdidit considerationem rerum necessariorum: jacet mundus, quia abiecit memoriam eorum, quorum recordari vel semper, vel persaepe deberet. Nam si ex animo, et serio cogitarent homines, et qua par est, attentione pensarent, quanta sit unius peccati gravitas, quam fugitiva voluptas, quam longiturnus cruciatus, quam strictae rationes, quam rigidum iudicium, quam tenax recti index, numquam ita in vitia se effunderent, nec tam insipienter, ac stulte agerent. Audite. Inter duos latrones medius haerebat Christus probroso Crucis ligno fixus, crudelisque, et efferati hostes illius, pro eo, ut acerbissimis ignominiosissimisque ejus cruciatibus compaterentur, et condolerentur, id unice agebant, quo angerent dolores, exaggerarent tormenta: itaque ut Centurio blasphemias falsitatis argueret, et dilueret injurias, aiebat: *Verè hic homo Filius Dei erat*: erratque quisquis aliter de illo, quam de vero Dei Filio, sentit. Hic jam quero, quid causae esse possit, quare, cum caeci illi, et perditissimi homines nullo misericordiae sensu erga Christum in cruce et clavis pendulum moverent, quin, opprobriis et improprieis, et blasphemis illum praeterea lacesserent, ac lacerarent, solus illum tam plurimum et honorarit, et laudavit Centurio, ut Filium Dei appellaret, ac praedicaret? qui factum, quod abyssum deiecerent? Audite sanctos Marcum et Matthaeum, quid dicant. Perjuri, *Judaei ac perfidi scribae praetereuntes blasphemabant eum*, inquit Matth. XII, 39, et de Centurione Marcus: *Ex adverso stabat*, XV, 39. Ex adverso Christi positus Centurio gradu, sed animo magis fixo acutissime arbitrabatur patientiam Christi raram, humilitatem profundam, charitatem numquam audita ejus, qui etiam pro eis Deum Patrem obsecrabat, voce a quibus jam tunc crucifigebatur, motusque tali spectaculo, Filium Dei illum pronunciebat; sed infames ac nefarii Judaei praetereuntes blasphemabant, preteribant, et non considerabant id, quod Centurio*

advertibat, qui ex adverso stans, fixo animi vestigio premebat id, quod ob oculos habebat, et coram erga Christum agebatur. Et quoniam Judaei solum in transitu, obiterque rem spectabant, inde factum, ut Christum tam inverecunde, propudioseque blasphemarent. Hinc etiam venit tua peccandi levitas, ac libertas, quod cogitando vix leviter attingas lethalis noxae pondus, et rigorem iudicii, quae si exemplo Centurionis presse, atque intente meditareris, profecto non tot culpis te obstringeres, neque tot flagitiis altaminares. *Dir. Nyss. § V, in ser. II, post Dom. I, quadr.*

Discussio quotidiana conscientia, Ut Sanctus Bernardus suavitibus verbis: *Integritatis tuae, inquit, curiosus explorator, vitam tuam, in quotidiana discussione examina. Attende diligenter, quantum proficias, vel quantum deficias, qualis sis in moribus, et qualis in affectibus: quam similibus sis Deo, vel quam dissimilibus: quam prope vel longe non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te, quia multo melior et laudabilior es, si te cognoscis, quam si te neglecto, cognosceres cursus siderum, vires herbarum, complexiones hominum, virtutes gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, et haberes omnium coelestium, et terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, statue te ante te, tanquam ante alium, et sic temetipsum plange. Haec est optima prudentiae actio.*

Reflexio: Pietorum more, qui opera sua priusquam absolvant, per intervalla contemplantur, et frequentiori examine etiam minutissimos defectus deprehenduntur, et emendant. Certe hoc medio, et priori, S. Ignatium ad tam insignem prudentiam pertigisse, historia Societatis testatur. *PLUTARCH. l. de cohib. ir. hist. Soc. lib. XVI.*

Interrogatio: Quae duplex esse debet. Prior defectibus ab aliis in se observatis, quod remedium S. Franciscus Xaverius suavit, dicere solitus: *Quaerendi fideles amici ac moventores, qui si quid a vobis in vestris peccatum est muneribus, amice vos libereque admonent, ut vestra vitia, quae vos ipsos fugiunt, (in his enim quisque vitibus habetis, est, quam alienis) per alios cognita exuatis. Posterior est de negotiis occurrentibus transigendis, de quibus recte suavit Ecclesiasticus: Fili, sine consilio nihil facias. (ECCLES. XXXII, 24.) Et iterum: Narratio seniorum non te praetereat; ipsi enim didicerunt a patribus*

suis, quoniam ab ipsis discas intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum. *Ibid. VIII, 11.*

Collatio: Praecipue cum sapientibus, qui enim cum his graditur, sapiens fiet, teste Salomone; Amicus stultorum similis illis efficitur. (PROV. XIII, 20.) Hinc Antonius Pius omnia sua cum gravibus viris conferens dicere solebat, aequius esse, ut ipse tot falliamque virorum consilia sequatur, quam ut tot talesque amici unam ipsius voluntatem sequantur. (JOS. LANG. in *Polyan. V. Consil.*

Librorum lectio: Quod medium Aristoteles Alexandro suavit dicens: *Annales patrum discute, inde enim poteris bona exempla extrahere, quia acta praeferta dant certum documentum in futuris. (SENECA in l. de ben.)* Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus consiliariis maxime delectaretur? Libris respondit, a quibus sine metu, sine gratia, quae nosse cuperet, audiret. (PANOV. III, de gest. Alphon.

Recordatio praetitorum: Nam multarum rerum magister tempus est, testibus antiquis Philosophis, ex quibus Bias interrogatus, qui optimus foret consiliarius? Tempus respondit. STROEVS.

ASCETICA.

In primis nosse debet Asceta, ut veram prudentiam a falsa bene distinguere discat: nam, ut S. Basilus sapienter advertit, una est prudentia propriae commodi custos, et alieni doli observatrix, qualem serpens habet; ille si quid periculi imminere viderit, caput super omnia custodit; ea videtur esse versutia illa, quae prona est ad proprium commodum, et simpliciores defraudandos, qualis prudentia fuit ille saeculi prudens, et injustitiae economicus apud Evangelium; vera autem prudentia eorum, quae agenda sunt, et non agenda, cognitio est, quam si quis recte secutus fuerit, numquam ab officio, virtuteque discedet, numquam vitorum pestem incurret. Haec eadem divisio prudentiae est apud Apostolum, qui ait: *Prudentia carnis mors est; prudentia autem spiritus, vita et pax: quoniam sapientia carnis inimica est Deo: Legi enim Dei non est subjecta.* Ut vero facilius utraque cognoscatur, sequentia indicia exhibet S. Gregorius dum ait: *Carnis prudentia est cor machinationibus tegere, sensum verbis velare; quae falsa sunt, vera*

ostendere; quae vera sunt, fallacia demonstrare; irrogata ab aliis mala multipliciter reddere, ac cum vires suppetunt nullis resistentibus cedere. E diverso, vera prudentia actus sunt, nil per ostensionem fingere; sensum verbis aperire; vera, ut sunt, diligere; falsa devitare; bona gratis exhibere; mala libentius tolerare, quam facere; nullam injuriae ultionem quaerere; contumeliam pro veritate lucrum putare; pro maledicentibus orare. Haec vera est prudentia, hanc dominicum praecipuum exigit: *Estote prudentes.* Officium et natura prudentiae est, et optimum finem et optima media praescribere, quem in finem tria potissimum tempora observat, uti Seneca notavit, dum dicit: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur: praeterita cogita, praesentia ordina, futura provide. Primum per cautionem, alterum per circumspectionem, tertium per providentiam.* S. BASIL. XII, *Hom. in 1, Prov.*

Nosse debet, quid in specie prudentia discernere, et dicere debeat. Id quod S. Albertus Magnus sequentibus verbis indicat: *Discretio vera est, prudenter judicare inter Creatorem, et creaturam, quid sit bonum, quid melius, quid optimum, quid malum, quid pejus, quid pessimum. Quantum bonum sit appetendum, quantum malum detestandum. Item quantum reverentiam debeat homo superiori, quantum clementiam inferiori et compassionem, qualem societatem aequos: qualiter debeat se habere ad mortuos, qualiter ad vivos, qualiter ad praedecessores, qualiter ad successores, qualiter ad amicos, ut diligantur in Deo; qualiter ad inimicos, ut diligantur propter Deum; qualiter coram Deo occulte, qualiter coram homine manifeste: quae refectio carni, quae spiritui impendenda sit: quibus vestibus induendum: quando comedendum, quando bibendum, quando abstinentiam, et quantum, et a quibus cibis: quando vigilandum, et quando dormiendum, et quantum, et quamdiu: quando orandum, quando flendum, quando aliquod opus faciendum: quomodo se habendum ad laudem, quomodo ad reprehensionem, quomodo loquendum, quomodo tacendum, et quando, quantum, et de quibus causis, cum quibus, quo loco, quo tempore: quando accipiendum, quando retinendum, quando largiendum, et quantum, et quibus, et quo tempore. De omnibus his ordinate et prudenter dijudicare, est vera discretio. Haec virtus est magistra omnium virtutum, statuens omnibus*

modum et ordinem; ubi autem discretio non est, ibi charitas non servat ordinem, nec modum. S. ALBERT. *Magn. in parad.* XXXIV.

Nosse debet, ante omnia prudentiam requirere, ut quis non nimium imitator prudentiæ suæ; uti sapienter S. Bernardus advertit, dum dixit: Leprosi consilii eo perniciosior est, quo magis occulta, et quanto plus abundat, tanto sibi quisque sanior esse videtur; hæc illorum est, qui zelum habent Dei, sed non secundum scientiam, sequentes errorem suum, et obstinati in eo, ita ut nullis velint consiliis acquiescere; hi sunt unitatis divisores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, et magni in oculis suis, ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere; et quæ major superbia, quam ut unus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tamquam ipse solus spiritum Dei habeat! Idololatris scelus est, non acquiescere, et quasi peccatum ariolandi, repugnare. Eant nunc, qui se faciunt religiosiores aliis, qui non sunt sicut cæteri hominum, ecce arioli, et idololatras facti sunt. S. BER. s. III, de Resur.

Nosse debet, nihil perinde ad prudentiam necessarium esse, quam discretionem; uti sat clare Cassianus indicavit, dicens: Tam beati Antonii, quam universorum sententia delinquitur est discretio esse, quæ fixo gradu intrepidum hominem perducat ad Deum, prædictasque virtutes jugiter conservet illas; cum qua ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione conscendi, et sine qua multi etiam propensius laborantes perfectionis nequiverint culmen attingere; omnium namque virtutum generatrix, custos, moderatrixque, discretio est. (CASSIA. coll. 2, IV.) Id quod etiam Thomas Kempensis confirmavit, dum ait: Discretio labor sit, ne corrumpat infirmum, aut ad divina reddat inceptum. Nam quod moderatum est, melius perseverat. (THO. KEM. s. XX, § III.) Ipse enim Jesu post itineris fatigationem residebat super fontem, expectans cibum, et humiliter postulans aquæ potum. Indubitatum est, esse laborandum in via virtutis. Sed hoc etiam animadvertendum, debere stadium esse moderatum, et par facultati virium, ne equo gravior sarcina nimium prægravet, et opprimat infirmos humeros, viatoremque reliquo itineri perficiendo relinquat ineptum. Exemplum hujus rei Dominus noster præluxit, qui lassus e longiore via consedit

ad fontem Sichem, submisit aquam petiit, qua corporis nimirum ardorem refrigerare et defatigationem levare posset. Sed et Salomon idipsum insinuat, dum de immensa divinæ dextræ potestate sic pronunciat: *Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter; Sap. VIII, 1;* hoc est cum opus qualecumque suscipit, hoc etiam perficit, nec ullis impedimentis retinetur, quin ad fastigium educat, viamque omnem feliciter, ut ingreditur, sic et egreditur: et cum semel introire cepit semitam, certum possumus nobis promittere illius exitum. Et hoc est attingere a fine usque ad finem, a fine inchoationis usque ad finem consummationis, inquit Richardus de S. Victore (RICH. DE S. VICT. p. 2, in ps. XLII.) Quid cause sit, cur etiam servus Dei feliciter absolvit curriculum, quod semel prospere inire cepit, subjicit mox rationem Sapiens: *Disponit omnia suaviter; cordate, discrete, atque ea passus moderatione utitur, ut persequi perfectionem usque ad extremam lineam possit. Attingit a fine usque ad finem, quia disponit omnia suaviter, inquit Richardus, Itinerandi itaque perseverantia ex proficiendi moderatione sequitur. Tu fortiter inchoas, tepide consummas. Cur hoc, nisi quia non disponis omnia suaviter, nec seis operari sapienter? incipis, curris, festinas, anhelus lassescis, deficis, non dicam ad finem, sed nec ad medium pertingis. Itaque ut feliciter perficiatur curriculum, necessum est imitari Dominum, qui a fine usque ad finem pertingit fortiter, eo quod vadit suaviter; ubi non est suavis et moderata ordinatio mediorum, ibi felix assecutio finis esse non potest.*

Nosse debet, non minimum prudentiæ officium esse quod Cassianus sequentibus verbis indicat: Mensuram virium suarum convenit unumquemque nostrum diligentius ante pensare, atque ad ejus modulum arripere, quam liberè, disciplinam, quia quavis omnes utiles sint, tamen apte cinctis, cunctæ esse non possunt. (CASSIA. coll. XXIV, VIII.) Qua in re pulchrum in Jacobo Patriarcha habemus, de quo sic discurrit Didacus Nyssenus: Offerebat Esau fratri suo Jacobo suam vite societatem, opitulationemque, si occurrens aliqua necessitas forte requireret. Huic tam officiosæ, et comi oblationi respondit sanctus Patriarcha noster demisse, ac humiliter, non posse tam insignitum admittere beneficium, eo quod teneros et parvulos haberet filios, oves item, et vacas gravidas, quas una die

perire necessum esset, si passu paulum celeriter carpere viam cogerentur. Itaque et rogavit, ut ipse præcederet, seque paulatim, ac pedetentim sequi permetteret, inquiens: Nosti, Domine, quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves factas mecum, quas si plus ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Precedat Dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia ejus sicut videro parvulos meos posse. Hæc verba habent sensum, et doctrinam moralem perutilem, cui valde inhæerere debeant quidam imprudentes, et indiscreti, quæ prætermissa virium suarum expensione, tam propter feruntur per viam spiritus ut ante deficiant, quam perficiant iter, et inepti reddantur ad reliquum curriculum absolvendum. Sunt, qui tanto fervoris impetu penitentem vitam aggrediantur, ut post non multos passus prorsum corruant, idque, quod unus ad momenta virium suarum non expenderunt, neque curarunt, ut parem humeris sarcinam exciperent. Faciant itaque, quod Jacob, qui dicebat: *Sequar paulatim, sicut videro parvulos meos posse*: vires eorum, quos in via comites habebat, dimensus est, et ad modulum earum voluit, ut per viam pergerent: ut perdurabilis sit profectio, necessum est prudentia uti, et justam virium rationem habere, ad earumque mensuram moderari iter. Ita suadet Doctor mellifluus, serm. XLIX, in cant. inquit: Discretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit et decorem etiam et perpetuitatem. Denique ait: Ordinatione tua perseverat dies; diem virtutem appellans. Est ergo, discretio non tam virtus, quam quædam moderatrix, et auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, et morum doctrinæ. Ubi itinerandi nullus est ordo, nullus modus, discretio nulla, quomodo recte sua cuique diei via designari, et continuari profectio potest? Nonnumquam sensum progredi, nonnumquam accelerare passum, et grandire gradum, nonnumquam moderari, rursumque figere tantisper pedem, et conquiescere est necessum. Qui semper vult perperare, et impetu incitatore per viam pergere, ille facit, ut intermittenda sit profectio, et postremo nihil fecerit, postquam raptim ac præpropere inire viam cepit. Nys. p. 2, polit. IX.

Denique nosse debet quomodo defectus prudentiæ per obedientiam suppleri possit: uti Sanct. Bernardus indicavit dicens: Ne incur-

rat, qui currit, illuminari necesse est lumine discretionis, quæ mater virtutum est, et consummatio perfectionis; hæc nimirum docet, ne quid nimis; at vero, quia omnino rara est avis in terris, hujus discretionis locum in vobis, fratres, supplet virtus obedientiæ, ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter, quam imperatum sit, faciatis. S. BERN. apud Rosignol. III, seg.

Nosse debet acquirere, peritiam, et dexteritatem in primariis tribus prudentiæ actibus, deliberando scilicet, judicando, et imperando, exercendis. In quem finem proderit regulas aliquas in eorum exercitio præ oculis habendas nosse, quales quidem sequentes esse poterunt. I. Pro consultatione: Prima: Fili mi, sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebit. (Ecc. XXXII, 24.) Secunda: In qualibet causa, intra cum Moysè in tabernaculo ad consulendum Dominum, et audies divinum responsum, et redibis instructus de multis presentibus et futuris; propterea namque Josue, et filii Israel a Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini prius non interrogaverunt, sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsa pietate delusi sunt. (THOM. Kemp. l. III, de unit. VI, 38.) Tertia: Multi sint tibi pacifici, et consiliarii sit tibi unus de mille; scilicet vel Deus, vel Superior, vel alius vir prudens, doctus, et rectus. (Ecc. VI, 6.) Quarta: Deliberandum est diu, quod statuendum est semel: præcipue si ejusmodi sit decretum, quod revocare non liceat. (Exod. XIII, 8.) II. Pro electione sequentur servare possunt: Prima: Non accipias (aut appetas), munera (aut aliud quidpiam ad finem imperlinens), quæ etiam excæcant prudentes. Hinc Aristoteles, manifestum est inquit, quoniam impossibile est prudentem esse, qui non sit bonus, tum quia virtutes comprimunt inordinatas passiones, quæ sincerum iudicium corrumpunt. (Arist. l. VI, Eth. v.) tum quia quisque fere secundum affectum judicat, uti Thomas Kemp. bene advertit, dum dixit: Sicut res nobis cordi est, sic de ea frequenter judicamus; nam verum iudicium propter privatam amorem facilius perdimus. (L. I, XIV, § I.) Secunda: Quod alteri in presenti negotio suaderes, prior ipse arripere; nam charitas a seipso incipit. Hinc Livius Salinator in consilio nimis rogatus sententiam, neminem fidelius dare posse consilium dixit, quam eum, qui id alteri suaderet, quod ipse, si in eodem loco esset, factorus fuerit. (Livius. l.

Dec. iv.) Tertia : Fac modo, quæ quondam facta fuisse velis : præsertim mortis et iudicii tempore, uti S. Ignatius in regulis Electionis suavit. Quarta : Semper præferendum est, quod ad finem certius, et abundantius consequendum iuvat. Hoc autem ut cognoscatur, rationes pro utraque parte examinandæ et ponderandæ sunt. Cæteris autem paribus semper præferenda sunt commoda majora minoribus, universalia singularibus, duratura pereuntibus, certa incertis, secura periculosis. Quinta : Melius est parvum bonum cum parvo malo, quam magnum bonum cum magno malo; hoc enim eo ipso, quod magnum sit, omni stadio fugiendum est. III. Pro Imperio denique sequentes regulas observasse proderit. Prima : Periculose differatur, quod semel recte eligatur : quia occasio calva est, et quovis serpente magis lubrica : Felicitas consiliorum in velocitate executionis est posita. Secunda : Qui observat ventum, non seminat : id est, qui nimis cupit placere hominibus et displicere reformidat, numquam consilia prudenter concepta exequatur. Prima virtus prudentis, hominum de se iudicia spernere. Si vis beatus esse, inquit Wido, hoc primum cogita, æternorum intuitu contemnere, et contemni. (*Senec. de tranquill. anim.*) Tertia : Magnarum rerum etsi successus non fuerit, honestas est ipse conatus; nec honestus tantum, sed meritorius etiam, quia coronat Deus voluntatem, ubi non invenit facultatem.

Nosse debet, et bene observare præcipuas proprietates prudentiæ, quarum tres sunt præcipuæ. Prima *simplicitas* : Quam Servator ipse indicavit, dum Apostolos monuit, ut essent prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ; nihil scilicet fraudis, aut sinistrae intentionis, electioni aut consiliis admiscendæ. Secunda *tarditas* : Certe Democritus Æolus nullam rem tam inimicam esse consiliis dixit, quam celeritatem : præcipitata enim consilia si in transversum agantur, nulla penitentia in melius revocari possunt. Tertia *celeritas* : In executione videlicet, juxta commune proverbium quod dici solet : Diu delibera, cito facito. *Liv. apud Langum. v. Consil.*

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis : *Utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.* (*Deut. XXXII.*) narrari potest historia supra

§ VII. num. 2, relata, et ostendi, quomodo illam sententiam ad se aliosque regendos usurpare quisque debeat, in tribus præcipue occasionibus. I. In occasionibus peccandi, ubi vel maxime sibi quisque dicere debet : Nihil incipe, donec exitum respicias : sic enim monuit Siracides : In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. (*Ecccl. vii, 40.*) II. In quotidianis actionibus : considerando, quem exitum sint habituræ, si præcise propter motivum naturale et temporale exercentur; nempe quod eventurum sit quod olim servo cuipiam contigisse scribitur, qui, cum in ultimo morbo dominum suum rogasset, ut vel per mediam horam se a morbo liberaret, isque diceret, in sua id potestate non esse, cum gemitu exclamavit : Heu me infelicem, qui tanto tempore tali domino servivi, qui nec tantillo tempore a morbo liberare me potest, et non potius illi servitium meum impendi, qui et hic a morbo, et ibi ab æterno supplicio eximere potest. Item quod talis olim cum Salomone dicturus sit in agone : Cumque convertissem me ad universa opera, quæ fecerunt manus meæ, et ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, et afflictionem animi. III. In *tribulationibus* : considerando, quem exitum sint habituræ, si cum impatientia et indignatione suscipiantur, nempe quod propter repugnantiam voluntatis sint graviore futuræ, gravem in purgatorio penam mereantur, et præmio inexplicabili, quod per patientiam obtineri potuisset, privent. Qualem e contrario exitum habituræ sint, si cum patientia et æquanimitate tolerantur, quod nempe leviores sint futuræ, tum propter amorem, tum propter gratiam Dei offerendam : pro purgatorio sint futuræ in hac vita, et inestimabile gaudium sint promerituræ, juxta illud Apostoli : Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur, in nobis. *Rom. viii, 18.*

Ex occasione thematis : *Omnia bona mihi pariter venerunt cum illa.* (*Sap. vii, 11.*) Ostendi possunt fructus prudentiæ, et præcipue quomodo prudens triplex genus bonorum paricipet. I. *Bonum utile*, seu divitias : id quod pulchre probari potest exemplo Salomonis, tantas divitias cum sapientia obtinens, ut similibus ei ex Regibus non fuerit, nec deinceps sit futurus. II. *Bonum honestum*, seu honores : quod iterum exemplo Salomonis proba-

ri potest fatentis, quod innumerabilis honestas venerit per manus illius. Et quod habuerit propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenes et in conspectu potentium admirabilis fuerit. III. *Bonum delectabile* : ut idem iterum testatus est deiens : Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedeat me ista sapientia.

Ex occasione thematis : *Fili mi, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebis.* (*Ecccl. xxiii, 24.*) Ostendi potest, cur, quando, et a quibus petendum consilium. Et pro prima quidem parte demonstratur, a consiliis sanis pendere salutem publicam (juxta illud Salomonis : Ubi non est Gubernator, populus corrumpit : salus autem, ubi multa consilia) (*Prov. ii, 14.*) et privatam, juxta Siracidem dicentem, Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui; (*Ecccl. xv, 14.*) quæ utraque doctrina ex corruptione naturæ, et excæcatione seu debilitatione intellectus facile probari possunt. Pro altera parte ostendi potest, consilium in quatuor potissimum casibus requirendum. I. In tentationibus ad peccandum; cogitando exitum juxta exemplum vulpis, in quibus vestigia retrorsum sed etiam retrorsum spectantia considerantis. II. In actionibus quotidianis : ad exemplum Monachi ante quodvis opus subsistentis, et ad bonum finem dirigentis, ne audiatur : Præceptor, tota nocte (et vita) laborantes nihil cepimus. III. In statu eligendo, vel prosequendo : uti Christus in deserto docuit. Hic enim, vel maxime locum habet Senecianum illud : Deliberandum diu, quod semel statendum est. IV. In dubiis bonum Reipublicæ concernentibus; si enim pro privato bono consilium tam sollicito adhibendum est, quanto magis pro communi hic sane consilium consultori vel optimum, vel pessimum, quia sanguis ab ipso requiretur. Pro tertia parte ostendatur, ab iis maxime petendum consilium, qui viginti quatuor Senioribus a S. Joanne descripti sunt similes. (*Apoc. iv.*) Et I. quidem procedunt coram Deo, et coronas suas submitunt, id est, nihil contra Dei honorem, et beneplacitum consultunt. II. Sunt senes; nam uti Plutarchus ait, ea maxime civitas salva est, ubi consilia senum, et juvenum arma obtinent; alioqui timendum est ne eveniat damnum, quod Roboam ex consilio seniorum neglecto passus est. III. Vestiti sunt vestibus albis; id est, ab omni cupiditate, et metu liberi, hæc enim duo ca-

pita maxime pervertunt iudicium. (III. *Reg. xii.*) Hinc Fridericus Caesar Consiliarius suis in Curiam vocatis dicebat : Utinam Consiliarii mei in palatii vestibulo duas res deponerent, simulationem, et dissimulationem; sic et ipsi recte considerent, et mihi facillimum foret inter consilia judicare. IV. Librum signatum habentes, id est, secreti tenaces; nam, teste Valerio Maximo, optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum in Senatu est taciturnitas. Hinc vetus disciplina Regum vitæ periculo silentium sanxerat, teste Curtio; (*Curt. iv.*) nec rem magnam sustineri posse credebant ab eo, qui tacere grave sit.

Ex occasione thematis : *Dixi, nunc capsi.* (*Psal. lxxvi, 11.*) potest utiliter ostendi quomodo quisvis Christianus prudenter novum annum, et eum eo novam vitam inchoare debeat. Eam in finem proponi potest pro narratione quæstio, cur Veteres a Januario annum inceperint, dicitque, id eos fecisse, ut ostenderent, eum, qui sapienter annum inchoare cupit, duas facies et quatuor oculos, ad Jani imitationem, habere debere; unam scilicet faciem, et binos oculos, qui præterita respiciant, alteram cum binis oculis quæ futura prospiciant. Quid autem pro singulos oculos videre debeant, fusiis explicetur. Et I. quidem dicitur, per unum oculum dextrum debere eos respicere præterita beneficia a Deo accepta, ut pro iisdem gratos se exhibeant; nam, teste Cassiodoro, jugiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium semper ob oculos assistit. (*Super Ps. Quoniam misericordis.*) II. Per sinistram debere eos respicere præterita peccata, et actiones, ut, dum cum Salomone vident in omnibus vanitatem, et afflictionem animi relictam, sapiant damno suo, et peccata quidem expient, et detestentur, actiones vero indifferentes pro bona intentionem melius ordinent. III. Per alterum oculum dextrum debere eos prospicere vitam et tempus futurum, dareque operam, ut bene collocent, juxta sancti Pauli monitum : Videte, fratres, quomodo caute amuletis non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt; (*Ephes. v, 16.*) id quod facient, si opera sua bene absolvere ad Dei gloriam, beneque eorum fructus dispensare student. IV. Denique per sinistram alterum oculum tribulationes futuras prospicere debere, tum ut pravisa tela minus feriant; tum ut artem patiendi fructuose ejus-